

זבחים דף לד

עניינו: קרבן מן החיה

שו"ת מהרש"ל סי' עב

שאלה, למי שראשו כבד, [אם] יש לו היתור ליטב ולאכול בגילוי ראש.

תשובה, אין אני יודע איסור לברך בלא כיסוי ראש. ומהרא"י [נחומת הדשן ח"א סי' י] פשוט לו שאסור בהזכרת שם בלא כיסוי הראש. ולא ידענא ממאי. והנה מצאתי שכתב במסכת סופרים [פרק יד ה"ט] יש בו מחלוקת, שכתב פוחח הנראים כרעיו או בגדיו פרומים, או מי שראשו מגולה, פורס את שמע. ויש אומרים בכרעיו ובגדיו פרומים פורס, אבל לא בראשו מגולה, ואינו רשאי להוציא הזכרה מפיו, ע"כ. ורבינו ירוחם כתב בסוף נתיב ט"ז [ח"ו קמח ע"ב] שאסור לברך בגילוי הראש.

ולולי שאינני רגיל לחלוק על הקדמונים אם לא שיש גדול שיסייעני, הייתי נוטה להקל ולברך בגילוי הראש, ואפילו לקרות קריאת שמע שרי, שהרי איתא במדרש רבה [ויקרא כז, ו] אמר רבי ברכיה מלך בשר ודם משגר פרוטגמא שלו למדינה, מה הם עושין, כל בני המדינה עומדים על רגליהם ופורעים את ראשיהן, וקוראין אותה באימה ביראה ברתת ובזיע, אבל הקדוש ברוך הוא יתברך אומר לישראל קראו קריאת שמע פרוטגמא ידי, הרי לא הטרחתי עליכם לקרות לא עומדים ולא פורעי ראש כו'. משמע להדיא דליכא איסור בפריעת ראש, אלא שלא החמיר עליהם⁴²⁸.

ביאור הגר"א או"ח סי' ח סס"ק ו'

זהו ח"ג (קכ"ב) [קכ"ב]. וגם מה שכתוב במסכת סופרים [פרק יד ה"ט] שיש אומרים שאסור להוציא [הזכרה] בראש מגולה ג"כ מדת חסידות הוא, דבגמרא דברכות ס' ב' לא משמע כן, וכמו שכתוב לקמן סימן מ"ו סעיף א', וכן ממדרש רבה הנזכר לעיל לא הטרחתי עליכם כו'. כלל דמילתא אין איסור כלל בראש מגולה לעולם, רק לפני הגדולים. וכן בעת התפלה או נכון הדבר מצד המוסר. ושאר היום לקדושים שעומדים לפני ה' תמיד: [I] נפשיה

ויקרא רבה פכ"ז, ו

משה, הפאר בזכות מרים, ענני קבוד בזכות אהרן. אמר ר' יצחק משל למלך ששלח פרוטגמא שלו למדינה. מה עשו בני המדינה, עמדו על רגליהם ופרעו את ראשיהם וקראוה באימה וביראה ברתת ובזיע. כך אמר הקדוש ברוך הוא לישראל הלא פרוטגמא ידי, לא הטרחתי עליכם ולא אמרתי אליכם שתהא קורין קריאת שמע לא עומדין על רגליכם ולא פורעין את ראשיכם אלא (דברים ו ז) בשבתך בביתך ובכלכתך בדרך ובשכבך ובקומך. אמר ר' יהודה בר ר' סימון אמר הקדוש ברוך הוא י"ע שרה מיני בהמות מסרתי לך, שלשה ברשותך ושבעה אינן ברשותך, שלשה ברשותך (שם יד ד) שור שש כשבים ושה עזים, ושבעה אינן ברשותך (שם ה) איל וצבי ויחמור ואקו ודישן ותאו וזמר, לא הטרחתי עליכם ולא אמרתי אליכם להתיגע בהרים להביא לפני קרבן מאלו שאינן ברשותך, אלא ממה שברשותך מן הגדל על אבוסיה, הלא הוא דכתיב שור או כשב או עז.

חיד"א ברכי יוסף סי' ב ס"ק ב'

ומהרש"ל סימן הנזכר, הביא ראיה דאף לקרות שמע שרי בגילוי הראש, דאתמר בי מדרשא (ויקרא רבא כז, ו), כי אמר אלקים לא הטרחתי עליכם לקרות ק"ש לא עומדים ולא פורעים, משמע דליכא אסור בפריעת ראש. וראיתי במכתב הגדול בדורו מאריה דארעא דישאל הרב מהר"ם גאלנטי שדחה ראיתו, שהרי שם במדרש ויקרא רבה פרשה כ"ז אמרו, לא הטרחתי עליכם ולא אמרתי אליכם להתיגע בהרים להביא לפני קרבן מאלו שאינם ברשותך. הרי דהגם דקאמר לא הטרחתי, איסורא איכא, עכ"ד הרב המג"ן. וראויים אליו, דהא ריש לקיש דסבר דמקריב חיה טהורה הוא רשות ואינו עובר כלום, הוא אתותב בזבחים דף ל"ד, וק"ל כר' יוחנן דעובר בעשה, והגם דזימנין דמשכחת דמאן דאוקמיה תלמודא בתיובתא, לא הדר ביה מסברתו, ואיהו מפרק לה, אלא דתלמודא לא ניחא ליה ההוא פירוקא, ואסקיה בתיובתא. ועל דרך שכתב מהרי"ט בחידושי קידושין סוף דף נ"ט מהש"ס, בפלוגתא דר' יוחנן ור"ל דהתם ואתותב ר"ל, ע"ש. מ"מ אינו נכון לאוקומיה המדרש כר"ל, דאסקיה תלמודא בתיובתא, ובודאי דעובר בעשה ואיסורא איכא, ואפילו הכי קאמר לא הטרחתי עליכם, ואודא לה ראית מהרש"ל, וכמ"ש הרב המג"ן.